

РЕЗИМЕ

Преглед на состојбите
со правата на
сексуалните работници

Прекршување на правата на сексуалните работници

Во однос на правата на сексуалните работници, во 2018 година во Коалицијата Маргини се документирани 100 случаи на нивно прекршување. Најголем дел од документираниите случаи се од **Скопје (39), Гостивар (34), Струга (10) и Струмица (10)**, а помалку случаи се документирани во Тетово (2), Охрид (3) и други градови. Најголем дел **(34) од случаите се во домот на сексуалните работници**, поради големиот број случаи на семејно насилство. Ова значи дека сексуалните работници не се безбедни ниту во сопствениот дом. **Документирани се 18 случаи на отворена и 22 на затворена сцена, од кои 11 во станови и хотелски соби и 10 во угостителски објекти.** Иако отворената сцена важи за најнебезбедна, и сексуалните работници кои работат на затворено, во кафеани и клубови, најмногу во Полошкиот Регион, се изложени на насилство од страна на сопствениците и гостите во локалите. Освен тоа, и спроведувањето на рации од страна на полицијата негативно влијае врз нивната безбедност.

Табела бр. 1 Документирани случаи поделени по местото каде што се случиле

1.	Отворена сцена	18
1.1.	Затворена сцена – станови, хотелски соби	12
1.2.	Затворена сцена – угостителски објекти	10
2.	Затворена сцена, вкупно	22
3.	Автомобили на клиенти	2
4.	Сопствен дом	34
5.	Јавни установи	7
5.1.	Друго (улица)	9
5.2.	Друго (социјални мрежи, телефон и разво)	8
6.	Друго	17
	Вкупно	100

Сексуалните работници на отворена сцена, а помалку и оние на затворена, се честа цел на **насилство од страна на посредници, но и локални насилници** кои ги тепаат, малтретираат, крадат, и сексуално ги вознемируваат. Документирани се **30 случаи на насилство кон сексуални работници од страна на посредници и трети лица.** Од овие, во **4 случаи е документирано силување на сексуални работници од страна на посредници и други трети лица**, случаи кои најчесто се проследени со брутално физичко насилство, закани за животот и ограбување. Во **11 случаи е документирано физичко**

насилство од страна на посредници и други лица, додека во 12 вербално и психолошко насилство. Родово засновано насилство од омраза е документирано во неколку случаи, во кои сексуални работници биле жртви на вербално и физичко насилство од страна на групи возрасни мажи, кои го извршиле само поради тоа што жените се сексуални работнички.

Во еден случај во Струга, додека сексуалната работничка стоела на улица и чекала клиенти, тројца мажи почнале да ја навредуваат и исмеваат. Жртвата почнала брзо да оди за да се оддалечи од нив, но едниот ја повлекол, а другиот ѝ го кренал фустанот. Откако почнала силно да вика, насилниците се разбегале.

Сексуална експлоатација е документирана во 4 случаи, од кои во два жртви се странски државјанки. Сексуалната експлоатација се карактеризира со принудување на сексуална работа, целосна контрола на заработката и движењето на жртвите, проследено со сите форми на насилство. Како сторители во овие случаи се јавуваат посредници, кои понекогаш се и вонбрачни партнери на сексуалните работници. Во сите случаи се работи за сексуални работнички кои доброволно се занимаваат со сексуална работа, но поради ранливата положба, небезбедните услови за работа, непристапноста на механизмите за заштита како полицијата, стануваат жртви на експлоатација.

Во еден случај сексуална работничка, мигрантка со дозвола за привремен престој, била жртва на сексуална експлоатација од страна на посредникот и вонбрачен партнер. Една недела била заклучена во мотелска соба, каде била принудена да дава сексуални услуги, додека сите пари ги земал посредникот. По една недела успеала да избега и добила поддршка од други сексуални работници.

Документирани се **62 случаи на проблеми со клиенти,** од неплаќање за услуга до застрашувачки форми на физичко и сексуално насилство со кои здравјето на работниците е сериозно нарушено, а понекогаш носи ризик и за животот. Освен **проблемите со наплата (11 случаи),** сексуалните работници се соочуваат и со **кражби од страна на клиенти (4),** кои применувајќи закани и насилство, им ги одземаат најчесто парите и телефоните.

Во **14 случаи е документирано физичко насилство од страна на клиенти, а во 9 силување.** Клиентите не го почитуваат договорот за видот на сексуалната услуга, па во моментот кога сексуалните работници ќе го увидат тоа, се обидуваат да се спротивстават, а тоа најчесто завршува со физичко насилство и силување.

Во еден случај сексуална работничка го чекала клиентот во мотелска соба, но откако дошол забележала дека е под дејство на алкохол и дроги, по што се обидела да си замине. Наместо да ја почитува нејзината волја, клиентот ја силувал.

Трансжените и сексуалните работници кои употребуваат дроги се уште поизложени на насилство и маргинализација. Во четири од документираниите случаи (3 физичко насилство и 1 силување придружено со брутално физичко насилство) употребата на дроги влијаела врз изложеноста на насилство. Документирани се **26 повреди на правата на трансжените сексуални работници**. Трансжените како сексуални работници дополнително се соочуваат со насилство мотивирано од омраза поради родовиот идентитет, кое е присутно и на отворена сцена.

Клиентот договорил друга услуга од трансжената, но ја принудил на пенетрација заканувајќи ѝ се дека ќе ја убие. Сексуалната работничка прифатила бидејќи клиентот имал и пиштол.

Евидентирани се **38 случаи на семејно насилство во кои жртви се сексуални работници**. Освен 4 случаи, во кои сторители се други членови на семејството (родители и деца), во најголем дел од случаите сторители се вонбрачни партнери, сопрузи и поранешни сопрузи. Дополнителен ризик за семејно насилство е занимањето, бидејќи сексуалните работници немаат поддршка за сексуалната работа од партнерите, поради што трпат насилство. Сексуалните работници кои имаат деца често слушаат закани од партнерите дека ќе им ги земат децата ако пријават, бидејќи сметаат дека сексуалната работа е легитимна основа за децата да му се доверат на таткото насилник. Во дел од случаите **(8) е евидентирано и економско насилство** – од една страна, на насилните партнери им пречи сексуалната работа, но од друга страна тоа не е пречка за да им ги земаат парите.

Насилството ретко се пријавува

Од сите документирани случаи на насилство **само 14 се пријавени во полиција, додека во 5 е документирано непостапување**, односно одбивање да се заштита жртвата. Од случаите кои се пријавени во полиција 8 се семејно насилство, 3 се случаи на психолошко и вербално насилство од клиенти, заканување и уценување, и 3 се случаи на насилство од страна на трети лица.

Во еден пријавен случај се работи за вербално насилство и малтретирање од страна на гости во кафеана кон трансжени сексуални работнички. Едната од трансжените отишла во Полициската станица Тетово да пријави, но се соочила со непрофесионален и деградирачки третман. Полицискиот службеник ја прашал „дали си педер?“, а потоа ѝ кажал: „Што мајка бараш да одиш таму?“ мислејќи на кафеаната, по што трансжената сфатила дека нема да ѝ помогнат и си заминала од полициската станица.

За 11 од документираните случаи на физичко и сексуално насилство имаме податоци дека жртвите не отишле ниту на лекар. И покрај тоа што во случаите се работи за силување и сериозни физички повреди, жртвите се плашат дека, ако отидат на лекар, здравствените работници ќе повикаат полиција. Како причина за неодењето на лекар е наведено и немањето на здравствено осигурување.

Полициските службеници како сторители на повреди на права на сексуални работници

Документирани се вкупно **22 повреди на права на сексуални работници чии директни сторители се полициски службеници.** Овие повреди се документирани во 14 посебни случаи. Во **5 случаи има повреда на правата од полициско постапување,** и тоа: нелегален претрес, приведување подолго од 12 часа и условување дека ќе ги пуштат од полициска станица ако се потпишат на документ без да им дозволат да го прочитаат. Во **10 случаи е евидентирано вербално и психолошко насилство (навреди, исмевање и закани), во 4 случаи има физичко насилство и во 5 сексуално насилство и вознемирување¹,** од кои во 3 случаи е документирано силување на сексуални работници од страна на полицајци.

¹ Во еден случај најчесто се застапени сите форми на насилство. На пример, во случај на спроведување на рации полицајците ги навредуваат, ги тепаат и сексуално ги вознемируваат сексуалните работнички.

Полициски службеници сторители на повреди на права на сексуални работнички		
1.	Повреда на други права од полициска постапка	5
1.2.	Нелегален претрес	3
2.1.	Вербално и психолошко насилство	10
2.2.	Физичко насилство	4
2.3.	Сексуално насилство и вознемирување	5
2.3.1.	Силување	3

Спроведувањето рации им штети само на сексуалните работници

МВР објави дека во 2018 година биле „откриени околу 250 претежно танчарки и пејачки во 74 акциски контроли, или двојно повеќе за разлика од пред две години“². Последиците од спроведувањето рации се многу понеповолни за работничките странски државјанки отколку за газдите. Работничките се соочуваат со враќање во земјата на потекло, а полицијата често ги малтретира при спроведувањето на рациите. Од документираните случаи на повреди на правата на сексуалните работници во кои **директни сторители се полицајците, 4 случаи се при спроведување на рации**. Во еден случај, 6 сексуални работнички биле жртви на секаков вид насилство од страна на полицијата.

Откако влегле во локалот, полицајците почнале да ги навредуваат, исмеваат, тегнат, клоцаат и да им удираат шлаканици на сексуалните работнички. Притоа им вперувале огнено оружје в лице, ги допирале по интимните делови и им барале бесплатна сексуална услуга.

Во друг случај полициски службеник силувал сексуална работничка при спроведување на рација; ја повлекол зад објектот и откако ја силувал, ѝ се заканил дека, ако каже, ќе треба да се исели од Гостивар.

Вакви рации во Полошкиот Регион се спроведуваат со години и очигледно е дека не ја постигнуваат целта. Голем дел од жените повторно се враќаат да работат во угостителските објекти. Моменталната ситуација им одговара само на посредниците – сопственици на угостителски објекти, кои располагаат со приходи од неплатен или недоволно платен труд, не плаќаат даноци

² „Двојно повеќе приведени странски државјанки во Полошко изминатата година“, „Телма“, 3.2.2019.

во буџетот (освен повремени глоби), ги злоупотребуваат и експлоатираат сексуалните работници, а полицијата троши буџетски средства за спроведување на рации кои не даваат резултати.

Застапување за декриминализација на сексуалната работа

Во пресрет на 10 декември, Меѓународниот ден на човековите права, организациите кои работат на унапредување на правата на сексуалните работници³ организираа **Тркалезна маса како дел од првичните активности за застапување за декриминализација на сексуалната работа.**

Сексуалните работници на настанот зборуваа за прекршувањето на човековите права и побараа декриминализација на сексуалната работа по примерот на Нов Зеланд, кој би овозможил заштита од насилство и дискриминација, безбедни услови за работа, уживање на работничките права, но и намалување на стигмата и предрасудите кон оваа маргинализирана група.

На настанот зборуваше и министерката за труд и социјална политика, која кажа дека ќе се заложат за отворање на прашањето за регулација на сексуалната работа и истакна дека во преден план би биле потребите и барањата на самата заедница.

Меѓународниот ден против насилство врз сексуалните работници, 17 декември, повторно беше одбележан со **Маршот на црвените чадори**. Сексуалните работници побараа декриминализација на сексуалната работа, како модел на регулација кој овозможува најуспешна превенција и заштита од насилство и други прекршувања на човековите права.

³ ХОПС – Опции за здрав живот Скопје, во соработка со STAR – The first Sex Workers collective in the Balkans, Коалиција Маргини и SWAN – Sex Workers' Rights Advocacy Network, а со поддршка од Фондација Отворено општество – Македонија.

Препораки

Коалицијата Маргини ги издвојува следните приоритетни препораки за унапредување на правата на сексуалните работници/чки:

- Надлежните министерства да започнат да работат на предлог-реформа за уредување на сексуалната работа по примерот на Нов Зеланд (декриминализација на сексуалната работа), земајќи ги во прв план социјалните, здравствените и трудовите аспекти на уредувањето на сексуалната работа и заштитата од насилство и дискриминација.
- Итно да се промени непрофесионалниот третман на полицијата кон сексуалните работници, преку казнување на полициските службеници сторители на насилство и други повреди на правата на сексуалните работници и преку едукација на полициски службеници.
- Министерството за внатрешни работи да престане со спроведување на рации, преку кои индиректно се криминализираат сексуалните работници и се поттикнува насилство и експлоатација. Коалицијата Маргини бара МВР да овозможи издавање на работни визи на странските државјанки, заштита на нивните работнички права и казнување на сопствениците на угостителските објекти кои ќе ги прекршат тие права.
- Надлежните институции да одвојат поголем дел од буџетот за граѓанските организации кои нудат директни услуги на сексуалните работници со цел зголемување на опфатот и овозможување на нови услуги, согласно со потребите.
- Медиумите да создаваат медиумски содржини кои ќе зборуваат за проблемите и потребите на сексуалните работници, што ќе придонесат во сензибилизирањето на јавноста и промовирањето на човековите права на оваа маргинализирана група граѓани.